

SV

SV

SV

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 28.8.2009
KOM(2009) 440 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

Europeana – nästa steg

{SEK(2009) 1124}

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

Europeana – nästa steg

1. INLEDNING

Europeana – det europeiska biblioteket, museet och arkivet online – öppnades i november 2008 som ett led i kommissionens initiativ till digitala bibliotek, vars syfte är att göra Europas kulturella och vetenskapliga arv tillgängligt för alla via Internet. Europaparlamentet¹ och rådet² har understrukt Europeanas betydelse både som ett skyltfönster på Internet för medlemsstaternas kulturarv och som ett medel för att ge alla tillgång till detta arv. Samtidigt har de understrukt den ekonomiska potentialen i att göra våra kulturskatter tillgängliga online som en källa för kreativitet och nya produkter och tjänster inom områden som turism och utbildning.

I detta meddelande blickar vi framåt mot nästa fas i Europeanas utveckling och dess framtida inriktning. Där fastställs de viktigaste frågorna de närmaste åren när det gäller att 1) berika Europeanas innehåll med både offentligt och upphovsrättsligt skyddat material av högsta kvalitet och relevans för användarna, och 2) hållbara finansierings- och styrelseformer. Målet är att se till att Europeana och de därmed sammanhängande politiska strategierna för digitalisering, tillgänglighet och digitalt bevarande ger den europeiska kulturen en varaktig synlighet på Internet och förvandlar vårt gemensamma och av mångfald präglade arv till en integrerad del av Europas informationsinfrastruktur för framtiden.

Kommissionen vill få in synpunkter på bästa sättet att uppnå detta mål och inleder därför ett samråd med utgångspunkt i ett antal frågor som finns i det arbetsdokument som läggs fram tillsammans med detta meddelande. Berörda parter inbjuds att före den 15 november 2009 inkomma med kommentarer om enskilda frågor eller samtliga frågor.

2. EUROPEANA: EN STRATEGI FÖR ATT LÄGGA UT EUROPAS KULTURARV PÅ NÄTET

2.1. Politisk bakgrund

i2010-initiativet till digitala bibliotek sjuösettes i september 2005. Det bygger vidare på tidigare verksamheter som finansierats av kommissionen för att få ut Europas kulturarv på nätet och var en uppföljning på en skrivelse (av den 28 april 2005) där sex stats- och regeringschefer för Europeiska kommissionens och Europeiska rådets ordförande föreslog att ett europeiskt digitalt bibliotek skulle inrättas.

För allmänheten är Europeana det mest synliga resultatet av initiativet. Det är en gemensam punkt för tillgång till en enorm och växande mängd innehåll som har digitaliserats och lagts ut

¹ Europaparlamentets resolution *i2010: mot ett europeiskt digitalt bibliotek*, 27.9.2007.

² Rådets slutsatser om Europeana av den 20 november 2008, EUT C 319, 13.12.2008, s.18.

på nätet av medlemsstaternas kulturinstitutioner. Europeana är dock bara toppen på isberget. Projektet skulle inte vara möjligt utan medlemsstaternas uthålliga insatser för digitalisering, tillgänglighet online och digitalt bevarande. Kommissionen har arbetat tillsammans med medlemsstaterna för att föra upp dessa frågor på den politiska dagordningen och se till att de politiska strategierna i hela Europa går i samma riktning. År 2006 utfärdade kommissionen en rekommendation³ med ett antal konkreta åtgärder att vidta, och kommissionen följer hur medlemsstaterna genomför rekommendationen och rådets slutsatser om samma frågor. Detta sker i samarbete med en grupp med experter från medlemsstaterna.

Kommissionen har också bidragit till en enighet mellan aktörerna om praktiska lösningar på viktiga frågor som påverkar tillgängligheten till kulturellt och vetenskapligt material på nätet. Detta arbete organiserades genom högnivågruppen för digitala bibliotek, som för samman kulturinstitutioner, företrädare för rättighetshavare och teknikföretag samt den akademiska världen. Detta arbete bland annat mynnat ut i en licensmall för digitalisering av arbeten som inte längre finns i tryck och ett projekt för samarbete mellan förläggare och forskare för att mäta effekterna av öppen tillgång till vetenskapliga publikationer. Dessa verksamheter stöds genom ett omfattande tekniskt arbete som samfinansieras inom programmet *eContentplus*, ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation och sjunde ramprogrammet för forskning och utveckling.

Europeana bidrar till att sprida medlemsstaternas kulturer och för fram de gemensamma delarna i förgrunden genom att ge stor synlighet på Internet åt vårt rika och av mångfald präglade kulturarv. Det ökar betydelsen av de enskilda digitaliserade samlingarna genom att erbjuda ”permanenta virtuella utställningar” av verk som finns runtom i Europa.

På webbplatsen kan man också hitta information i olika format (text, ljud, audiovisuellt och bilder) och jämföra de olika perspektiven på vår gemensamma europeiska historia och kulturarvet i de olika länderna.

Europeana främjar och fokuserar också på ytterligare digitaliseringsinitiativ i medlemsstaterna genom att tillhandahålla en översikt över vilket material som redan har digitaliserats och belysa luckorna i digitaliseringsarbetet i EU.

Europeanas värde för användarna är att de får möjlighet att genom ett unikt gränssnitt – och på sitt eget språk – hitta digitaliserat kulturellt innehåll från tillförlitliga kulturorganisationer i hela EU och använda detta material för arbete, rekreation eller studier.

2.2. Nuvarande situation

Genom ett flerspråkigt gränssnitt ger Europeana nu direkt tillgång till ett unikt utbud av mer än 4,6 miljoner digitaliserade böcker, tidningar, filmklipp, kartor, foton och dokument från Europas bibliotek, arkiv, museer och audiovisuella arkiv. Utbudet kommer att öka snabbt under de närmaste åren. Allmänhetens starka intresse för Europeana syntes tydligt när tjänsten sjösattes i november 2008.

För närvarande bidrar över 1 000 kulturinstitutioner med innehåll till Europeana (direkt eller genom sammanställare) och mer än 150 institutioner deltar i dess partnernätverk. Den samverkan mellan olika typer av kulturinstitutioner som uppnås genom Europeana är av en

³ Rekommendation 2006/585/EG, *Kulturellt innehåll – digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande*, EUT L 236, 31.8.2006, s.28.

omfattning och har en potential som saknar motstycke. Den växande listan av kulturinstitutioner som erbjuder sig att göra sitt innehåll tillgängligt genom tjänsten visar hur stark den här potentialen är och hur stort engagemanget är för Europeanas vision. Europeana har hittat ett sätt att ge direkt tillgång till Europas många olika samlingar på kulturområdet och samtidigt se till att dessa institutioner förblir synliga för slutanvändaren. Denna samverkan kan utvidgas till andra initiativ runtom i världen, som det globala digitala biblioteket.

Det finns redan en organisatorisk struktur för vidareutveckling av Europeana. Den dagliga hanteringen av webbplatsen sköts av Europeanakontoret, som finns hos det nederländska nationalbiblioteket. Kontoret håller på att expandera för att klara uppgiften med att underhålla och uppdatera den prototyp som startades 2008 och man arbetar mot att offentliggöra en ny version av webbplatsen.

Under de kommande åren kommer webbplatsen gradvis att förbättras med nya funktioner och tjänster och finjustering av de nuvarande. Centrala frågor är då sökfunktioner och gränssnitt. Man bör särskilt fokusera på utvecklingen av Web 2.0-tjänster för att skapa grupper för olika intressen och på att utveckla de flerspråkiga funktionerna. Man har fått in synpunkter på hur webbplatsen kan förbättras från en enkät som nyligen gjordes bland Europeanas användare. Mer än 3 000 personer svarade och det gav en positiv feedback om tjänsten. Webbplatsen kommer att uppgraderas, men samtidigt fortsätta att fungera som ett laboratorium för test av nya idéer och forskningsresultat. Europeana måste ges mer reklam så att medborgarna blir medvetna om tjänsten.

3. MER INNEHÅLL FÖR EUROPEANA

Ett villkor för en framgångsrik vidareutveckling av Europeana är att samlingarna ökas. Kommissionens mål är att **10 miljoner objekt** ska finnas tillgängliga via webbplatsen 2010. Och därefter bör antalet öka än mer.

För att ge material till Europeana krävs en omfattande digitalisering i hela Europa och att de digitaliserade objekten kompletteras med metadata som uppfyller högt ställda krav. Kommissionen har därför bett medlemsstaterna att intensifiera sina insatser i detta hänseende och att se till att det digitaliserade innehållet lätt kan göras tillgängligt genom Europeana, exempelvis genom skapandet av nationella eller tematiska samlingar⁴.

3.1. Typer av innehåll

I stort finns det fortfarande stora skillnader mellan olika medlemsstaters bidrag till Europeana, vad gäller både antal objekt och typer av material (se del 2 i arbetsdokumentet). De stora insatser som gjorts av Frankrike för att få in innehåll i Europeana är uppenbara, eftersom omkring 47 % av alla digitaliserade objekt kommer därifrån. Några andra medlemsstater bidrar endast med ett fåtal objekt. Denna situation kommer gradvis att lösas i takt med att fler samlingar från hela Europa läggs ut på Europeana.

I denna första fas har några medlemsstater (t.ex. Polen och Ungern) huvudsakligen bidragit med böcker till Europeana, medan andra (Finland, Luxemburg och Estland) har koncentrerat sig på tidningar och tidskrifter eller (när det gäller Rumänien) bilder från museer. Detta leder

⁴ Meddelandet *Europas kulturarv på ett musklicks avstånd*, 11.8.2008.

till den paradoxala situationen att den europeiska litteraturens klassiker finns tillgängliga på Europeana på många olika språk – men inte på originalspråket. Man kan till exempel hitta Goethes verk på franska, polska och ungerska, men inte på tyska.

Den här situationen har gett upphov till kommentarer och frågor från användare. Urvalet av innehåll att digitalisera och lägga ut på Europeana görs av medlemsstaterna och deras kulturinstitutioner, i enlighet med deras kultur- och/eller informationspolitik. För att uppfylla användarnas förväntningar om vad de ska hitta på Europeana kan särskilda ansträngningar behövas för specifika materialkategorier.

3.2. Upphovsrättsskyddat innehåll

En av de viktigaste utmaningarna för Europeana är att få med upphovsrättsligt skyddat material, så att man kan undvika ett ”svart hål” för 1900-talet: en situation där mycket kulturellt material från tiden före 1900 finns tillgängligt på webben men mycket litet från det senare tid. Det här förutsätter ett fungerande samarbete mellan kulturinstitutioner och rättighetshavare, i full enlighet med upphovsrätten. Detta samarbete kan ske i form av avtal mellan nationella kulturinstitutioner och rättighetshavare eller via länkar från Europeana till webbplatser som administreras av rättighetshavare.

Ett bra exempel på den senare typen av partnerskap är Gallica2, det franska nationalbibliotekets webbplats. Den ger fri tillgång till material från den offentliga sektorn och länkar till upphovsrättsligt skyddat material från franska förläggare. Förläggarna bestämmer själva hur mycket av sitt innehåll som de vill visa via Gallica2, och användarna kan förvärva hela verken från deras webbplatser. En liknande modell skulle kunna övervägas för Europeana. Fördelen för användarna är att de inte bara får direkt tillgång online till material från den offentliga sektorn, utan även lätt kan hitta upphovsrättsligt skyddat material som de skulle vilja förvärva. Fördelen för förläggarna är ökad exponering av deras verk för en publik i hela Europa.

I flera europeiska länder, t.ex. Nederländerna och Tyskland, undersöker rättighetshavarna och kulturinstitutionerna en annan modell som tillåter kulturinstitutionerna att mot en avgift digitalisera kulturmaterial och göra det tillgängligt för allmänheten. Detta rör i synnerhet böcker som inte länge finns i tryck men fortfarande omfattas av upphovsrätt, liksom äldre tidningar.

För utvecklingen av Europeana är det viktigt att sådana licenser ger tillgång till materialet i hela Europa. En fransk sammanställare har också dragit tillbaka foton från Europeana eftersom de endast hade rätten att sprida materialet inom det egna landet. Det finns andra exempel där kulturinstitutioner har accepterat licenser som begränsat spridningen av materialet till IP-adresser inom den nationella domänen. Den här typen av avtal är resultatet av ekonomiska överväganden – en licens som täcker hela Europa kan vara dyrare – eller också kan de bero på juridiska frågor. De riskerar dock att fragmentera Europas digitaliserade kulturarv till nationella silor på Internet och ge upphov till frågor om vilket ansvar som offentligt finansierade kulturinstitutioner i hela EU har att bevilja lika tillgång till de tjänster som de erbjuder på Internet till alla EU-medborgare.

Ett av de områden där snabba framsteg krävs för att främja digitalisering som gagnar det innehåll som finns tillgängligt på Europeana är anonyma verk, alltså verk för vilka det är omöjligt eller mycket svårt att spåra rättighetshavarna. I sin rekommendation från 2006 om digitalisering och digitalt bevarande uppmanade kommissionen medlemsstaterna att inrätta

mekanismer för att hantera problemet med sådana verk. Sedan dess har inte mycket hänt i de flesta medlemsstater. Inom ramen för högnivågruppen för digitala bibliotek undertecknades ett samförståndsavtal av olika aktörer om riktlinjer för snabb sökning för anonyma verk.

Grönboken *Upphovsrätten i kunskapsekonomin* från 2008⁵ följde upp det här problemet med ett antal frågor, i synnerhet frågan om huruvida det krävs EU-lagstiftning för anonyma verk och hur de gränsöverskridande aspekterna ska hanteras. När samrådet avslutats kommer kommissionen att utarbeta en konsekvensbedömning om hur frågan om anonyma verk ska hanteras. Där kommer man att utreda en mängd olika sätt att främja digitaliseringen och spridningen av anonyma verk.

Frågan om anonyma verk har uppmärksammat allt mer på senaste tiden till följd av överenskommelsen om Google Book search, som rör många av dessa verk. Denna överenskommelse diskuterades på ministernivå vid rådets (utbildning, ungdom och kultur) möte den 12 maj 2009 och i rådet (konkurrenskraft) den 28 maj 2009. Kommissionen ombads lägga fram en analys av överenskommelsens effekter och håller för närvarande på att utarbeta en sådan.

När det gäller digitalisering av äldre verk finns det en slående och högst relevant skillnad jämfört med upphovsrättslagstiftningen i Förenta staterna. Tidsgränsen för upphovsrättsligt skydd har harmoniserats i Europa och Förenta staterna till 70 år efter upphovsmannens död, men den amerikanska lagstiftningen har 1923 som borte gräns (dvs. verk som publicerats före 1923 är allmängods). Därför kan mycket material av europeiskt ursprung från tiden före 1923 digitaliseras och göras tillgängligt i Förenta staterna utan licensavtal, men inte finnas tillgängligt för europeiska medborgare via tjänster som Europeana⁶. I praktiken innebär detta att onlinetillgången till digitala böcker är bättre i Förenta staterna än i Europa och man bör överväga lösningar som involverar rättighetshavare och kulturinstitutioner för att åtgärda detta. Några tänkbara exempel på sådana lösningar är ett påskyndat skapande av register för anonyma verk och verk som inte längre finns i tryck (vilket redan är på gång genom Arrow-projektet) eller en pragmatisk tillämpning av en borte gräns som ger en lägre tröskel för snabb sökning efter verk från före ett visst datum.

3.3. Innehåll som är allmängods

Mycket av det material som finns tillgängligt i digitalt format via Europeana är allmängods. Detta innebär att det inte – eller inte längre – omfattas av någon upphovsrätt och att det i princip är åtkomligt för och kan användas av alla. Detta material är en viktig källa till återanvändning av medborgare och företag och främjar kreativitet i Internets tidsålder. Därför har kommissionen understrukt behovet av att bevara ”tillgängligheten för ej upphovsrättsligt skyddade verk efter ett formatbyte. Med andra ord bör verk som är allmänt tillgängliga fortsätta att vara så också efter att de digitaliserats och gjorts tillgängliga via Internet”⁷.

I praktiken fungerar det inte alltid så. En del kulturinstitutioner anger uttryckligen att det material som de lägger ut på Europeana är allmängods, medan andra hävdar rättigheter för de

⁵ KOM(2008) 466, s. 3.

⁶ I sitt tillkännagivande om tillgången till Google Book Search via mobiltelefoner angav Google att mer än en miljon böcker som ej var upphovsrättsligt skyddade fanns tillgängliga för amerikanska medborgare via tjänsten. I det europeiska pressmeddelandet var siffran endast en halv miljon sådana böcker.

⁷ Meddelandet *Europas kulturarv på ett musklicks avstånd*, s. 7.

digitaliserade kopiorna och/eller tar ut avgifter för nedladdning. Några institutioner använder vattenmärkning och i ett fall måste man betala för att få se materialet i rimlig storlek. De metoderna speglar de olika strategier som tillämpas på olika ställen i EU och som ibland dikteras av det allt hårdare trycket på kulturinstitutionerna att få större direkta inkomster från de tillgångar de innehar. Kraven på betalning för digitaliserat allmångods beror också på att digitaliseringen har en kostnad. Samtidigt begränsar detta på ett oroväckande sätt materialets kulturella och ekonomiska potential.

Rent juridiskt är frågan om digitaliseringen i sig ger upphov till nya rättigheter. Detta skulle normalt inte vara fallet. Den originalitetsnivå som krävs för skapandet av upphovsrätt är dock inte harmoniserad på EU-nivå, så svaret på den frågan kan variera mellan olika medlemsstater⁸. Den kan också variera mellan olika typer av digitalisering (t.ex. är skanning av böcker inte samma sak som kostsam 3D-återgivning av objekt).

Den principiella frågan är om det är godtagbart att begränsa tillgången till allmångods som digitaliserats med allmänna medel av offentliga institutioner i stället för att omvandla det till en viktig tillgång för informationsområdet. Det senare synsättet är i linje med gemenskapens politik för återanvändning av information från den offentliga sektorn och med OECD:s ministerrekommendation om ökad tillgång till och effektivare användning av information från den offentliga sektorn (*Enhanced Access and More Effective Use of Public Sector Information*)⁹. Den här frågan är mycket viktig för Europeana, eftersom villkoren för användning av webbplatsen följer respektive bidragande institutions policy.

Liknande frågor uppstår när offentliga institutioner beviljar exklusiva avtal till privata företag för digitalisering och exploatering av sina unika tillgångar i form av allmångods, i utbyte mot materiella fördelar. Sådana avtal riskerar att begränsa tillgången till allmångods, men i en del fall kan det vara enda sättet att finansiera en digitalisering. Högnivågruppen för digitala bibliotek tog också upp det här dilemmat i sin rapport om offentlig-privata partnerskap för digitalisering. Högnivågruppen rekommenderade att ”innehåll som är allmångods i den analoga världen bör förbli allmångods i den digitala miljön. Om begränsningar av användarnas åtkomst och användning krävs för att överhuvudtaget göra det digitala innehållet tillgängligt bör dessa begränsningar endast gälla en tidsbegränsad period”¹⁰.

4. FINANSIERING OCH STYRELSEFORMER

I rådets slutsatser av den 20 November 2008 om Europeana underströk EU:s kulturministrar att man måste hitta hållbara finansierings- och styrelseformer för tjänsten. Ministrarna uppmanade stiftelsen för ett europeiskt digitalt bibliotek, Europeiska kommissionen och medlemsstaterna att samarbeta om detta, och diskussioner har förts inom ramen för medlemsstaternas expertgrupp för digitalisering och digitalt bevarande. Genom det pågående samrådet kan fler aktörer delta i diskussionen om hur den autonomi som Europeana behöver ska garanteras i framtiden.

För den fortsatta utvecklingen av Europeana är väldigt olika modeller tänkbara – allt ifrån en helt gemenskapsfinansierad verksamhet till en modell där den privata sektorn har en viktig roll i driften. De finansierings- och styrelseformer som slutligen väljs bör ta hänsyn till

⁸ Däremot har originalitetskriteriet harmoniserats för foton, databaser och dataprogram.

⁹ Seoul, 18 juni 2008.

¹⁰ http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/hleg/reports/ppp/ppp_final.pdf

Europeanas uppgift att erbjuda bredast tänkbara tillgång till kultursamlingar, webbplatsens europeiska räckvidd och art samt det faktum att de kulturinstitutioner som lägger ut sina samlingar måste ha en framträdande roll. Man bör också beakta att kostnaderna för Europeanakontoret endast utgör en liten del av de totala investeringar som medlemsstaterna och Europeiska unionen tar på sig för att göra Europas kulturarv tillgängligt på Internet.

4.1. Finansiering av utvecklingsfasen (2009–2013)

I den inledande fasen har Europeiska kommissionen bidragit ekonomiskt till skapandet av Europeana genom EDL-net-projektet, som medfinansieras inom programmet *eContentplus*. Projektet med en budget på 1,3 miljoner euro avslutades i början av 2009.

Från 2009 till mitten av 2011 kommer utvecklingen av Europeana att samfinansieras med 6,2 miljoner euro genom Europeana 1.0-projektet, som valts inom ramen för programmet *eContentplus*. I denna fas kommer flera medlemsstater¹¹ och några enskilda kulturinstitutioner att bidra ekonomiskt.

Fram till utgången av 2013 kan kommissionen fortsätta att stödja Europeanas utvecklingsfas genom programmet för konkurrenskraft och innovation. Medlemsstaterna kommer att stå för en del ytterligare samfinansiering och/eller den privata sektorn för inledande sponsring i den här fasen.

4.2. Finansiering på medellång sikt (2013 och därefter)

För perioden efter 2013 bör ytterligare finansieringssätt övervägas för Europeana. Det är då viktigt att man finner rätt balans mellan gemenskapsfinansiering och andra källor och man bör lämna den nuvarande projektbaserade finansieringen. Kompletterande finansieringskällor kan tillhandahållas genom offentlig-privata partnerskap eller genom ett mer strukturellt bidrag från medlemsstaterna. En del intäkter kan också väntas från webbplatsen, men dessa kommer endast att täcka en blygsam del av kostnaderna för att driva tjänsten. Det är inte något alternativ att låta slutanvändaren betala för att hitta innehållet genom Europeana eller för andra funktioner hos webbplatser, eftersom detta allvarligt skulle hota webbplatsens popularitet hos användarna och stå i strid med dess grundläggande syfte.

Offentlig-privata partnerskap för Europeana

De offentlig-privata partnerskapen för Europeana skulle kunna ha olika former. En första modell är *privat sponsring*, när Europeana vidareutvecklas och lockar fler användare. Sponsring skulle kunna ges av filantropiska skäl – en modell som är utbredd i Förenta staterna. Sponsring kan också ges i utbyte mot en motprestation, till exempel reklam.

Medlemsstaterna har olika praxis för i vilken utsträckning man godtar kommersiella meddelanden på webbplatser av Europeanas typ som erbjuder en offentlig tjänst. Det här kan också bero på typen av kommersiellt meddelande, eftersom en företagslogotyp i bakgrundsinformation inte är samma sak som reklam för en enskild produkt.

En annan tänkbar inkomstkälla skulle vara *betalning för länkar som Europeana tillhandahåller* till (privata och offentliga) organisationers innehåll som genererar inkomster från detta innehåll. Med andra ord skulle man kunna ta ut en förmedlingsavgift för trafik som

¹¹ Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Spanien, Italien, Finland, Irland, Litauen och Ungern.

genereras till webbplatser med betalinnehåll. Ett offentlig-privat partnerskap baserat på sådana länkar förutsätter dock inte nödvändigtvis någon ekonomisk relation. Partnerskapet mellan Bibliothèque nationale de France och de franska förläggarna genom Gallica 2 är ett exempel där tillhandahållandet av dessa länkar ses som en del av webbplatsens offentliga uppdrag.

En annan tänkbar modell för att förbättra Europeana är att bygga vidare på *tekniska lösningar och färdigheter från privata företag*. Privata partner skulle kunna väljas genom en upphandlingsprocess (i enlighet med EU-bestämmelser om offentlig upphandling) eller deras input skulle kunna vara en del av en sponsorlänk såsom beskrivs ovan.

Man kan också tänka sig mer långtgående partnerskapsmodeller där den privata sektorn direkt deltar i att sköta Europeana och genererar intäkter för att driva webbplatsen. Den här typen av modeller skulle behöva ta hänsyn till ett antal begränsningar. Europeana bör självklart även i fortsättning inriktas på de kultur- och informationspolitiska mål som ger webbplatsen dess existensberättigande. Det krävs också ett fullständigt godkännande från de kulturorganisationer som bidrar med innehåll, eftersom de faktiskt innehar det digitala material som ligger till grund för tjänsten. Slutligen behöver sådana modeller utarbetas på ett sådant sätt att snedvridning av konkurrensen undviks.

Offentlig finansiering av Europeana

En varaktig offentlig finansiering från den offentliga sektorn skulle kunna motiveras av Europeanas betydelse som verktyg för kulturpolitiken och det mervärde den ger fragmenterade kultursamlingar på Internet (som i dag ofta saknar synlighet) genom att lägga samman dem via en flerspråkig gemensam ingång. Dessutom kan relativt små offentliga investeringar i Europeana ge stora sidoeffekter i form av kreativ och ekonomisk verksamhet inom sådana områden som utbildning och turism.

Den offentliga finansieringen kan komma från många olika källor. Det alternativ som övervägts och förkastats av stiftelsen för ett europeiskt digitalt bibliotek är ett *finansiellt bidrag från de kulturorganisationer* som bidrar med innehåll. Dessa organisationer utgörs av nationella och europeiska sammanslutningar, sammanställare och enskilda institutioner från olika sektorer. De stora skillnaderna inom gruppen gör det svårt att utforma ett system för bidrag som skulle uppfattas som rättvist av alla som berörs.

Ökade bidrag från medlemsstaterna skulle kunna utformas som två basmodeller. I den första modellen skulle man förlita sig på enskilda medlemsstaters vilja att bidra, vilket flera av dem gjorde under projektstarten. Det är ett snabbt och flexibelt alternativ, men samtidigt innebär det osäkerhet för Europeana, eftersom budgetmedlen kan komma att variera år från år. Dessutom blir det svårt för medlemsstaterna att veta vad som förväntas av dem.

Den andra modellen skulle baseras på en fördelningsnyckel som skulle ligga till grund för medlemsstaternas BNP-baserade bidrag. I den här modellen skulle alla medlemsstaters ansvar för utvecklingen av Europeana komma till uttryck, men det finns en risk för att omkostnaderna för att formalisera modellen och distributionsnyckeln skulle bli relativt höga. I flera fall skulle bidraget från en liten medlemsstat kunna bli lägre än kostnaderna för att komma överens om dess bidrag.

Ett gemenskapsbidrag efter 2013 skulle kunna motiveras med tanke på webbplatsens europeiska mervärde och dess betydelse i fråga om att visa Europas enighet trots dess

kulturellt sett brokiga bakgrund. Dagens projektfinansiering, som baseras på öppna ansökningsomgångar, duger inte som utgångspunkt för finansiell planering. Alternativ när det gäller basfinansieringen av Europeana måste övervägas inom ramen för tillgängliga politiska instrument.

4.3. Frågor rörande styrelseformer

Europeanas drift kontrolleras av stiftelsen för ett europeiskt digitalt bibliotek som inrättades den 8 november 2007. De grundande medlemmarna är europeiska föreningar för bibliotek, arkiv, museer och audiovisuella arkiv samt ett antal större enskilda kulturinstitutioner. En organisation som vill bli medlem i stiftelsen måste vara eller representera en större innehållsleverantör till Europeana, och vara beredd att uppfylla reglerna för webbplatsen.

Det finansiella stöd många medlemsstater ger Europeana har väckt frågan om deras inflytande på dem som styr stiftelsen. Kommissionen och medlemsstaterna ingår inte i den formella styrelsen för Europeana. De informeras i stället om utvecklingen och lämnar synpunkter till stiftelsens ledningsgrupp genom en ”finansierings- och strategigrupp” som ingår i medlemsstaternas expertgrupp. Detta överensstämmer med idén att det ska vara medlemsstaterna som ansvarar för webbplatsens drift, eftersom de står för det mesta av innehållet och med tanke på deras kunskaper. Kommissionen har dessutom ett kontraktsförhållande med stiftelsen genom bidragsöverenskommelser för projekt som stiftelsen deltar i.

Med tanke på det förväntade inflödet av nya medlemsstater, förbereder stiftelsen förändringar av styrelseformen. Uppföljningen till debatten om Europeanas inriktning på medellång sikt, och det gäller även finansiering och ansvarsfrågor, kan göra det nödvändigt med justeringar i framtiden.

5. SLUTSATS

Europeana har på kort tid etablerat sig som referenspunkt för europeisk kultur på Internet. Det återspeglar ambitionen hos Europas kulturinstitutioner att göra vårt gemensamma och av mångfald präglade arv mer tillgängligt för alla.

För att böcker, målningar, kartor, fotografier, tidningar, filmklipp och ljudfiler från hela Europa ska bli tillgängliga online krävs det både ytterligare insatser som bygger på gjorda framsteg och nära samarbete med alla aktörer.

Det här meddelandet har gett en översikt av de viktigaste frågor som kommer att bestämma Europeanas utveckling och har presenterat olika frågor som aktörer uppmanas ta ställning till.